

OSCE

Организација за европску безбједност и сарадњу

ОЕБС

**КОДЕКС ПОНАШАЊА У ВОЈНО-ПОЛИТИЧКИМ
АСПЕКТИМА БЕЗБЈЕДНОСТИ**

Будимпешта, 3. децембар 1994. године

Програм за тренутно дјеловање серије број 7

Биљешка: Овај докуменат усвојен је у Будимпешти, 3. децембра 1994. године, на 91. пленарној сједници Специјалног комитета КЕБС-овог Форума за безбједносну сарадњу (референца FCS/Службене новине број 94)

DOC. FCS/1/95

3. децембар 1994. године

Оригинал сачињен на енглеском језику

Коригована верзија, 21. децембар 1994. године

КОДЕКС ПОНАШАЊА У ВОЈНО-ПОЛИТИЧКИМ АСПЕКТИМА БЕЗБЈЕДНОСТИ

ПРЕАМБУЛА

Државе чланице Конференције за европску безбједност и сарадњу (КЕБС) Признавајући потребу за побољшање сарадње у области безбједности, укључујући, путем даљњег подстицаја, норми одговорног и кооперативног понашања у области безбједности,

Потврђујући да ништа у овом Кодексу не умањује вриједност и примјењивост сврхе и начела Повеље Уједињених нација, или других одредаба међународног права,

Поново потврђујући несмањену ваљаност водећих начела и зајеничких вриједности Хелсиншког завршног акта, Паришке повеље и Хелсиншког документа из 1992. године, а који обухватају узајамну одговорност држава једне према другој и влада према својим народима, као и ваљаност других обавеза КЕБС-а,

Усвојиле су сљедећи Кодекс понашања у војно-политичким аспектима безбједности:

I

1. Државе чланице наглашавају да је пуно поштовање свих начела КЕБС-а, која су уврштена у Хелсиншки завршни акт, те спровођење, у доброј вјери, свих обавеза преузетих у склопу КЕБС-а, од темељног значаја за стабилност и безбједност, те сходно томе сачињава предмет директне и законске бриге за сваку од њих.
2. Државе чланице потврђују трајну ваљаност свог свеобухватног концепта безбједности, као што је назначено у Завршном акту, а који ставља у суоднос одржавање мира и поштовање људских права и основних слобода. Концепт повезује привредну сарадњу на заштити околине са мирољубивим односима међу државама.
3. Државе остају у увјерењу да је безбједност недјелљива, те да је безбједност сваке од њих нераздвојиво повезана са безбједношћу свих осталих. Оне неће оснаживати своју безбједност на рачун безбједности других

држава. Слиједиће своје властите интересе безбједности, у складу са заједничким напором за унапређивање безбједности и стабилности на подручју КЕБС-а, и шире.

4. Потврђујући своје међусобно поштовање, једнакост и суверенитет, те индивидуалност, као права која су својствена суверенитету, и њоме обухваћене државе чланице ће заснивати своје међусобне безбједносне односе на приступу сарадње. Оне наглашавају да у том погледу кључну улогу има КЕБС. Оне ће наставити да развијају комплементарне и међусобно потпомагајуће институције, које обухватају европске и трансатлантске организације, мултилатералне и билатералне обавезе, те разне облике регионалне и подрегионалне сарадње. Државе чланице ће сарађивати у омогућавању да све безбједносне мјере буду у складу са начелима КЕБС-а и обавезама овога Кодекса.
5. Оне су чврсто одлучиле да солидарно дјелују у случају да се прекрше правила и обавезе КЕБС-а, и омогућиће усаглашене одговоре у случају пријетње безбједности, са којом би могле да буду суочене. Оне ће се одмах консултовати, у складу са њиховим обавезама у склопу КЕБС-а, са државом чланицом која тражи помоћ у остварењу своје индивидуалне самоодбране или колективне одбране. Оне ће заједно размотрити природу пријетњи и радњи, које би могле да буду потребне за одбрану њихових заједничких вриједности

II

6. Државе чланице неће подржавати терористичко дјеловање у било којем облику, и предузеће примјерене мјере како би спријечиле и сузбиле тероризам у свим његовим облицима. Оне ће у потпуности сарађивати у сузбијању пријетње од терористичких активности путем примјене међународних инструмената и обавеза о којима су се у том погледу усагласиле. Оне ће посебно предузети кораке, како би испуниле захтјеве међународних споразума, којима су се обавезале да ће судски гонити или изручити терористе.

III

7. Државе чланице потврђују да су сва начела Хелсиншког завршног акта од првенствене важности, и према томе ће она бити једнако и безрезервно примјењива, а свако од њих ће се тумачити у контексту са другима.
8. Државе чланице неће пружити, помоћи или помагати државе које су прекршиле своје обавезе за уздржавањем од пријетње или употребе силе против територијалног интегритета или политичке независности било које државе, или које су на било који начин недоследне Повељи Уједињених нација и Декларацији о начелима водећих односа између држава чланица, а садржаних у Хелсиншком завршном акту.

IV

9. Државе чланице поново потврђују инхерентно право, као што је признато у Повељи Уједињених нација, на индивидуалну самоодбрану и колективну одбрану.

10. Свака држава чланица, имајући на уму легитимне безбједносне бриге других држава, слободна је да сама одреди своје безбједносне интересе на основу суверене једнакости, те има право да слободно одабере своје властите безбједносне аранжмане, у складу са међународним правом и обавезама садржаним у начелима и циљевима КЕБС-а.
11. Државе чланице имају суверено право да буду, односно да не буду чланице међународних организација, као и да буду, односно да не буду страном у билатералним или мултилатералним уговорима, укључујући уговоре о савезима; оне исто тако имају право да промијене свој статус у овом погледу, што подлијеже релевантним споразумима и процедурама. Свака држава чланица ће поштовати права свих осталих у овом погледу.
12. Свака држава чланица издржаваће само онолико војних капацитета који су у сразмјеру с њиховим индивидуалним или колективним легитимним потребама безбједности, узевши у обзир своје обавезе, у складу са међународним правом.
13. Свака држава чланица одредиће своје војне капацитете на основу националног демократског поступка, имајући на уму легитимну безбједносну бригу осталих држава, као и потребу за пружањем доприноса међународној безбједности и стабилности. Ниједна држава чланица неће покушати да успостави војну надмоћ над неком другом државом чланицом.
14. Држава чланица може да постави своје оружане снаге на територији друге државе чланице, у складу са њиховим међусобно и слободном вољом договореним споразумом, као и у складу са међународним правом.

V

15. Државе чланице спровешће, у доброј намјери, сваку од својих обавеза у области контроле наоружања, разоружања и изградње повјерења и безбједности, као значајног елемента њихове недјелјиве безбједности.
16. С намјером побољшања безбједности и стабилности на подручју КЕБС-а, државе чланице потврђују да ће слиједити своје обавезе у контроли наоружања, разоружања, те у мјерама изградње повјерења и безбједности.

VI

17. Државе чланице се обавезују на сарадњу, обухватајући и да кроз развој здравих привредних услова, као и услова околине, избјегну напетости, које могу да доведу до сукоба. Извори таквих напетости обухватају нарушавање људских права и основних слобода, као и других обавеза у оквиру квалитета живота људи, изражавања агресивног национализма, расизма, шовинизма, ксенофобије и антисемитизма, који исто тако угрожавају безбједност.
18. Државе чланице наглашавају значај, како раног откривања могућих сукоба, тако и њихових удружених напора у области спречавања сукоба, поступања у кризним ситуацијама и мирног рјешавања спорова.
19. У случају оружаног сукоба, оне ће настојати да омогуће дјелотворно обустављање непријатељства, те ће настојати да створе услове који погодноју политичком рјешењу сукоба. Оне ће сарађивати у подршци хуманитарне помоћи, како би олакшале патње цивилног становништва, обухва-

тајући олакшање кретања особља и средстава намијењених за такве задатке.

VII

20. Државе чланице сматрају демократски политички надзор војних, паравојних, те снага унутрашње безбједности, као и обавјештајних служби и полиције, неодвојивим дијелом стабилности и безбједности. Оне ће и надаље, као важан израз демократије, помагати интеграцију својих оружаних снага са цивилним друштвом.
21. Свака држава чланица ће, у свако доба, омогућити и одржати дјелотворно управљање и надзор својих војних, паравојних и безбједносних снага од стране уставно постављених власти, које имају демократски легитимитет. Свака држава чланица омогућиће надзор, како би се загарантовало да такве власти извршавају своје уставне и законите одговорности. Оне ће јасно одредити задатке и улоге таквих снага и њихову обавезу да дјелују само унутар уставног оквира.
22. Свака држава чланица омогућиће, у складу са законом усклађено, одобрење за трошкове одбране. Свака држава чланица, уз дужно поштовање потреба државне безбједности, исказаће суздржаност за своје трошкове за војску и омогућиће транспарентност и приступ јавности информацијама и подацима, који се односе на оружане снаге.
23. Свака држава чланица ће, уз омогућавање појединим члановима службе коришћења његових грађанских права, створити услове за политичку неутралност својих оружаних снага, као таквих.
24. Свака држава чланица омогућиће и подржати мјере, како би се заштитила од нехотичног и неовлашћеног коришћења војних средстава.
25. Државе чланице неће трпјети или подржавати снаге које нису одговорне према, или надзиране од њихових уставно успостављених власти. Уколико држава чланица није у могућности да изврши своја овлашћења над таквим снагама, може да затражи савјетовање унутар КЕБС-а, како би се размотрили кораци, које је потребно предузети.
26. Свака држава чланица омогућиће да се, у складу са њеним међународним обавезама, њене паравојне снаге суздрже од стицања вишка борбених могућности, од оних за које су формиране.
27. Свака држава чланица омогућиће да регрутација или позив лица у службу у војним, паравојним и безбједносним снагама буде досљедна њиховим дужностима и обавезама, у смислу поштовања људских права и основних слобода.
28. Државе чланице ће, у својим законима или другим релевантним документима, навести права и дужности припадника оружаних снага. Оне ће размотрити увођење ослобађања од војне службе, или алтернативе војној служби.
29. Државе чланице ће, у својим државама, учинити општедоступним међународно хуманитарно ратно право. Оне ће одражавати, у складу са државном праксом, своје обавезе у тој области, кроз програме за војну обуку, а и кроз правила.
30. Свака држава чланица ће образовати припаднике својих оружаних снага из области међународног хуманитарног права, улоге, конвенција и

обавеза, које морају да се поштују у војним сукобима, и омогућиће да таква лица буду свјесна да су за своја дјела појединачно одговорна, према државним и међународним законима.

31. Државе чланице ће омогућити да припадници оружаних снага, којима су додијељена командна овлашћења, обављају службу у складу са одговарајућим државним, као и међународним правом, те да су свјесни да они могу да буду сматрани појединачно одговорним према тим законима за незаконито обављање службе, и да се наређења у супротности са државним и међународним законима не смију да издају. Одговорности претпостављених не искључују подређене од било које њихове појединачне одговорности.
32. Свака држава чланица ће омогућити да појединци у војним, паравојним и безбједносним снагама буду у могућности да уживају своја људска права и основне слободе, који су наведени у документима КЕБС-а и међународном праву, у сагласности са одговарајућим уставним и са законом усклађеним одредбама, те са захтјевима службе.
33. Свака држава чланица омогућиће одговарајуће са законом усклађене и административне поступке, како би заштитила права свих припадника својих снага.

VIII

34. Свака држава чланица ће омогућити да се њиховим оружаним снагама у миру и рату заповиједа, управља, увјежбава, те да су опремане на начин који је досљедан одредбама међународног права, као и појединим њиховим дужностима и обавезама, које се односе на употребу оружаних снага у оружаном сукобу, укључујући као примјењиве Хашке конвенције из 1907. и 1954. године, Женевске конвенције из 1949. године, и њен Додатни протокол из 1977. године, као и Конвенције о употреби појединог конвенционалног оружја из 1980. године.
35. Свака држава чланица ће створити услове да њена одбрамбена политика и доктрина буду у складу са међународним правом, које се односи на употребу оружаних снага, укључујући и у оружаном сукобу, те одговарајућим обавезама овог Кодекса.
36. Свака држава чланица ће створити услове да било која одлука, која се доноси за употребу њених војних снага за унутрашње безбједносне задатке, буде донесена у складу са уставним процедурама. Такве одлуке прописале задатке оружаних снага, омогућавајући да оне буду извршене под ефективном контролом, у складу са уставом, успостављених органа власти и подложне законској контроли. Уколико прибјегавање сили не може да буде избјегнуто у извршењу унутрашњих безбједносних задатака, свака држава чланица ће омогућити да њена употреба буде примјерена потребама за примјену. Оружане снаге ће предузети дужну бригу, како би спријечиле повреду цивила или уништавање материјалних добара у њиховом власништву.
37. Државе чланице неће употријебити оружане снаге, да би ограничиле мирно и законито извршење грађанских права људи као појединаца, или као представника група, нити како би им ускратиле њихов државни, вјерски, културни, језички и национални идентитет.

IX

38. Свака држава чланица одговорна је за примјену овог Кодекса. Ако се буде захтијевало, држава чланица ће пружити одговарајуће појашњење у погледу примјене овог Кодекса. Одговарајућа тијела КЕБС-а, механизми и процедуре биће употријебљени за провјеру, испитивање и, по потреби, побољшање примјене овог Кодекса.

X

39. Прописи прихваћени у овом Кодексу о понашању политички су обавезујући. У складу с тим, овај Кодекс није могуће регистровати под чланом 102 Повеље Уједињених нација. Овај Кодекс ће ступити на снагу 1. јануара 1995. године.
40. Ништа у овом Кодексу не мијења природу и садржај обавеза, које су наведене у другим документима КЕБС-а.
41. Државе чланице ће настојати да створе услове да њихови релевантни унутрашњи документи и процедуре, или, гдје је то могуће, законска средства, наведу обавезе које су наведене у овом Кодексу.
42. Текст Кодекса биће објављен у свакој држави чланици, која ће га раздијелити и учинити га познатим у највећој могућој мјери.